

CODI ASSIGNATURA	29221	N. CRÈDITS	6
TÍTOL ASSIGNATURA	SOCIETATS PREHISTORIQUES COMPLEXES		
TIPUS ASSIGNATURA	OBLIGATÒRIA ITINERARI		
PROFESSORS/RES	JOAN A. BARCELO		
CALENDARI	SEGON QUATRIMESTRE		
GRUPS	1		
CRÈDITS TEÒRICS	4.5	CRÈDITS PRÀCTICS/TI	1.5

RESUM ASIGNATURA

ESTUDI DELS PROBLEMES CONCEPTUALS, METODOLOGICS I SUSTANTIUS PLANTEJATS PER L'ANALISI DE LES FORMES SOCIO-ECONOMIQUES I LES SEVES CONSEQUENCIES HISTORIQUES ENTRE ELS GRUPS PREHISTORICS DURANT EL PRIMER MIL·LENNI ABANS DE LA NOSTRA ERA. ES FA ESPECIAL INSISTENCIA EN EL PROCÈS HISTÓRIC DE L'ORIGEN DE LES FORMES URBANES I DELS PRIMERS ESTATS.

PROGRAMA DE LES CLASSES

1. Quin interès té estudiar la Complexitat Social? Contràriament al que es pensa habitualment, l'Arqueologia no estudia pedres antigues, ni el Passat (sigui el que sigui), sinó el Present, és a dir, una forma d'estudiar-nos a nosaltres mateixos. Estudiem la societat de avui mateix a partir de la reconstrucció del seu procés de formació.
2. Per què ens hem complicat tant la vida? Hi havia un temps en que la gent no anava al supermercat, no estava a l'atur, la televisió no existia,... Però la gent no era feliç. Van decidir treballar més i més i de cop, es varen trobar en un món nou que no comprenien: uns tenien més que altres, els altres no tenien per viure, i per sobre de tots, el rei. Necessitàvem tot això?
3. Quan els Reis tenien la raó Ja fa molt de temps que els monarques no fan res, al marge del que publiquen les revistes del cor. Però hi va haver un temps (fa 4000 anys) i un lloc (l'Orient) que menaven molt i ningú tenia el coratge de riure d'ells. Menaven tant, que només els reis tenien el extraordinari dret de fer-se regals els uns als altres. Quines conseqüències es derivarien d'aquest fet?
4. Mentre tant, lluny dels reis. Mentre els orientals feien l'oriental (vull dir, el "civilitzat"), els Occidentals (es a dir, nosaltres) feien allò que sabien fer més bé: el salvatge. Però dir "salvatge" no vol dir el "Bon Salvatge" d'en Rousseau....
5. Discussions, Baralles i Hegemonies. Sempre es diu que qui paga mana. Com veurem això no és així. Qui paga, ho fa perquè un altre li obliga a fer-ho. Alguns reis varen observar que no hi havia prou amb donar ordres als seus súbdits, sinó que necessitaven que algun de fora pagués, per tenir prou diners per obligar als de dintre a seguir pagant. El noble art de la explotació humana comença la seva expansió universal.

6. Un nou personatge entra dins de la escena. Qui? Un vell conegut nostre: el Mercat. Això de les economies globals no es un invent recent, sinó que ja fa molts milers d'anys que la gent compra i ven, i fa l'imperialista per tant de comprar i vendre més. Però amb el Mercat també va entrar una vella amiga nostra: la Crisi.
7. Una història de lladres. Ens han dit tantes vegades que Grècia és la mare d'Europa, que ens ho hem cregut. I ens encanta tot això dels orígens de la democràcia i els filòsofs,... Tot es mentida. Aquesta gent ho va robar tot, i a més a més, varen fer creure que ho havien creat ells. De fet ni tant sols varen inventar la Propaganda. Però com que no sabem llegir llengües orientals, ens creiem el que van dir els grecs: que els orientals eren bruts, barbuts i borratxos (varen inventar el vi, això sí, però el vi oriental es de qualitat molt dolenta). I encara algú es creu que aquests grecs eren quelcom d'especial!
8. Metafísica Germànica. Lluny del món de veritat, encerclada de boscos i sense camins, al Centre de Europa es va quedar abandonat a sí mateix. Sense reis com cal, però amb guerrers, bandolers i persones normals i corrents van fer la seva vida anant d'aquí para allà. (1200-800 abans de la nostre era).
9. Boires atlàntiques. Abans dels petrolers que s'enfonsen, aquesta gent ja navegava i anava de pesca. No van descobrir Amèrica, però si es varen descobrir a ells mateixos: anglesos, noruecs, danesos, francesos, gallecs i fins i tot els bascos passejaven per les costes i no molestaven gaire als altres.
10. Opera Italiana Molts esdeveniments es varen produir a la Península Italiana e illes veïnes durant el període 1200-800 a.n.e. Per una banda havien estat visitades regularment pels turistes comissionats per les agències de Viatges Orientals, però per l'altre banda ja havien avançat bastant en el noble art del Poder, l'Explotació i la Dominació.
11. Sainete "Español" Sense desmerèixer als italians e italianes, durant el mateix període (1200-800 a.n.e) també aquí vàrem fer de les nostres, i de salvatges com érem vàrem descobrir algunes de les joies de la civilització. Però no totes,...
12. Un comte de Fades i d'Herois: Hèrcules visita "Iberia". Hi ha que no pot entendre que uns salvatges descobreixin la civilització tots sols. Algú els ha ajudat, i per tant ens diuen que uns savis mags d'orient varen venir al nostre país fa molts anys, per explicar als salvatges de nosaltres com s'havien de fer les coses. El més trist es que vista amb els ulls de l'arqueologia la llegenda deixa de ser llegenda i el romanticisme desapareix.
13. Una Empresa anomenada: Fenícia S.A. I arribat l'any de 850 a.n.e. els fenicis varen descobrir Europa. I orgullosos d'aquest descobriment es varen dedicar a explotar els seus recursos i a fer-se rics, sense que els importés els indígenes locals que deien que la terra era seva.... Exactament igual al que faran aquests mateixos indígenes uns quants segles després quan també diran que han descobert un país, que ja tenia propietari.
14. Els grecs fan de les seves. Com no podien ser menys, els grecs varen imitar als fenicis (sempre ho varen fer) i també descobriren Europa, i també l'explotaren in també es varen fer rics (alguns d'ells, només).

15. Oriental i Indígenes, o les relacions entre Client i Empresari. A diferència del que pensen tots aquells i aquelles enlluernats pel consumisme, tota compra i tota venda provoquen unes conseqüències imprevistes, que poques vegades es veuen amb complaença. Els Empresaris (Fenícis i Grecs) varen fer tot el possible (i més) per fer-se cada cop més rics i poderosos, mentre que els clients (els indígenes) els i varen deixar fer-ho. Per què? Eren “inferiors” els avantpassats dels “conquistadores”? Tot el contrari, els indígenes ja havien descobert l’invent de la monarquia local, i els Empresaris varen ajudar en tot el que calgué als nous reis en potència per que cada cop poguessin ser més reis, es a dir, manar més i sobre més gent. Com veurem, aquest regal dels Empresaris als Reis Clients estava, com tot regal, enverinat.
16. Vi de Xerès i “Boquerones” de Màlaga Per descansar de tanta reflexió intel·lectual farem un viatge de plaer al Sud d’Espanya durant els segles VII i principis del VI a.n.e., i admirarem les seves exportacions, les riqueses d’uns, les pobreses d’altres, de quina manera tant efectiva els que manen obliguen als altres a obeir-los,...
17. La Ciutat dels Miracles Van ser tant bons mestres els orientals, que aviat alguns dels seus alumnes els varen imitar. Al voltant del segle VII-VI a.n.e. els etruscos es varen dedicar a fer l’oriental (es a dir l’Empresari) amb els seus veïns del Nord, de l’Occident, ... Primer varen descobrir les meravelles de la vida en grans aglomeracions urbanes industrials. I no contents amb això, es varen dedicar a fer la vida impossible a tothom que hi havia al voltant.
18. Les arrels de Catalunya. Encara hi ha qui creu que allò que ens va fer catalans varen ser les meravelles deixades pels grecs. Desmitifiquem l’historia: hi havia una època una regió deixada de la mà de deu al nord-est de la península ibèrica,....
19. La periferia del mercat colonial. Ni Fenícis ni grecs varen tenir el valor d’anar cap a les fredes i plujoses terres del Nord. I no obstant, pre-alemanys, pre-escandinaus, pre-anglesos i altres també volguérem participar del pastís, i algunes engrunes varen arribar, i algun negoci d’import-export es va muntar.
20. L’ Empresa Fenícia S.A. fa suspensió de pagaments. No hi ha Imperi colonial que duri eternament. I això va passar amb els fenícis, que posats a perdre, varen perdre fins i tot la seva capital, a mans primer dels assiris i després dels perses. Res tornarà a ser igual a la Mediterrània després de tot això.
21. Pobres Europeus...! Fa uns anys, la Unió Europea va organitzar una exposició sobre la primera “Civilització” Europea: els celtes. Seguint amb la consigna de la desmitificació farem un repàs a aquests “celtes” i a la “civilització” que no varen crear.
22. El Món es un mocador. Això del mercat global no ha estat descobert a finals del segle XX, sinó que ja es practicava -de manera un tant diferent, però- durant el segle VI a.n.e.
23. Èxits i fracassos. Si ho mirem bé, la història del nostre món sembla un seguit d’èxits i fracassos, de prosperitat i misèria. El progrés no sé que és, i a on està, però allò que provoca l’èxit, a la llarga provoca la misèria. Hi ha alguna cosa que relaciona la prosperitat i la riquesa, amb el fracàs i la pobresa. El capitalisme té 5000 anys,... i uns quant més per endavant.

24. Diccionari: Ciutat, Mercat, Comerç, Diners, Colonització. I per acabar, una mica de reflexions, un poc de discussions i tots/totes cap a casa.

AVALUACIO

Avaluació continuada. Realització de 2 Assaigs escrits al llarg del curs. No es tracte de uns treballs sobre tema lliure, sinó de respondre a preguntes complexes que requereixen dels apunts de classe i de la lectura de Bibliografia addicional. Les preguntes es donaran a classe i els i les estudiants tindran 10 dies per lliurar l'escrit. El primer assaig es basarà en 5 preguntes que hauran de lliurar-se abans de mitjans de curs. El segon assaig, també basat en 5 preguntes s'haurà de lliurar abans del darrer dia de classe. No hi haurà examen final únic. Per a les Tutories integrades, els alumnes hauran de dividir-se en grups de dos o tres persones i fer un treball escrit en el que tractaran un tema proposat pel professor.

En tots cassos es valorarà: 1. la capacitat de síntesi (retenció dels continguts conceptuals i substantius de la matèria); 2. la capacitat d'anàlisi (comprensió crítica de la matèria tractada) 3. utilització raonada de lectures complementàries.

BIBLIOGRAFIA RECOMENADA

EL QUE MÉS ES SEMBLA AL LLIBRE DE REFERENCIA PEL CURS

GUIDI, A., 2000, *Preistoria della complessità sociale*. Bari: Editori Laterza

KRISTIANSEN, 1999, *Europa antes de la Historia* Editorial Península

GRACIA,F., MUNILLA,G., 1997, *Protohistòria. Pobles i Cultures a la Mediterrània entre els segles XIV i II a.C.* Columna-Universitat de Barcelona.

LLIBRES GENERALS

ALMAGRO,M., ARTEAGA,O., et al. *Protohistoria de la Península Ibérica*. Editorial Ariel.

ALVAR,J., BLAZQUEZ,J.M., 1993., *Los enigmas de Tarteso*. Madrid, Cátedra.

AUBET, M.E., 1993, *Tiro y las colonias fenicias de Occidente*. Barcelona: Ed. Crítica

AUBET, M.E., (ed.), 1989, *Tartessos. Arqueología protohistórica del Bajo Guadalquivir*. AUSA, Sabadell.

BLAZQUEZ, J., ALVAR, C.G., WAGNER, 1999, *Fenicios y, cartagineses en el Mediterráneo*. Ed. Cátedra.

CANO, P.D., 2002, *Los Celtas. La Europa del Hierro y la Península Ibérica*. Ed. Sílex

CUNLIFFE, B., 1993, *Prehistoria de Europa*. Editorial Crítica.

DOMINGUEZ MONEDERO, A.J., 1991., *La polis y la expansión colonial griega (siglos VII-VI)*. Madrid: Síntesis.

FRANKENSTEIN, S., 1997., *Arqueología del colonialismo*. Barcelona, Ed. Crítica.

GARCIA SANJUAN, L., 1999, *Los orígenes de la desigualdad Social*. Oxford, ArcheoPress.

GRAS, M., 1999, *El Mediterráneo Arcaico*. Ed. Aldebarán.

JOHNSON, A.W., EARLE, T., 2003, *La evolución de las sociedades humanas*. Ed. Ariel Prehistoria.

LIVERANI, M., 1996, *El Antiguo Oriente*. Barcelona, Ed. Crítica

PLACIDO, D., ALVAR, J., GONZALEZ, C., 1992, *La formación de los Estados en el Mediterraneo Occidental*. Madrid: Síntesis

Çredman, Ch. *Los Orígenes de la Civilización*. Ed. Crítica.

RUIZ, A., MOLINOS, M., 1990., *Iberos*. Barcelona: Editorial Crítica.

TORELLI, M., 1997, *Historia de los etruscos*. Barcelona: Ed. Crítica

LLIBRES SOME TEMES ESPECIFICS

AUDOUZE, F., BUCHSENSCHUTZ, O., 1989, *Cités, villages et paysage en Europe Celtique*. Hachette.

BARTOLONI, G., 1989, *La Cultura vilanoviana*. La Nuova Italia Scientifica

BIETTI, A.M., 1992., *The Iron Age Community of Osteria dell'Ossa. A Study of Socio-Political development in Central Tyrrhenian Italy*. Cambridge University Press.

BRUN, P., 1987, *Princes et Princesses de l'Europe Celtique*. Paris, Errance

CUNLIFFE, B., 1988, *Greeks, Romans and Barbarians. Spheres of Interaction*. Londres: Bratsford.

DESCOEUDRES, J.P., (ed.) 1991, *Greek Colonists and Native Populations*. Oxford University Press.

FERNANDEZ-ARMESTO, F., 2000, *Civilizaciones*. Ed. Taurus.

FRANK, A.G., 1993, "Bronze Age World Systems Cycles". *Current Anthropology* vol. 34, pp. 383-430

FRANK, A.G., GILLS, b.k., eds. 1993, *The World system: Five Hundred Years or Five Thousand?* Londres: Routledge.

GALE, N.H. (1991) *Bronze Age Trade in the Mediterranean*. Studies in Mediterranean Archaeology, vol. XV.

GIARDINO, C., 1995, *Il mediterraneo Occidentale fra XIV ed VIII secolo a.C.* BAAR Int. Series N. 612. Oxford.

GRAS, M., 1985, *Trafics tyrrhéniens archaïques*. Ecole Française de Rome.

GUIDI, A., PIPPERNO, C., 1992., *Italia Preistorica*. Roma: Laterza.

HEDEAGER, L., 1992, *Iron Age Societies. From Tribe to State in Northern Europe*. Oxford, Blackwell.

KRISTIANSEN, K., JENSEN, J., 1994, *Europe in the First Millenium BC.k* Sheffield Archaeological Monographs, No. 6

LEIGHTON, 1999, *Sicily before History*. Cornell University Press.

MONTERO, I., 2002., *Arqueometalurgia en el Mediterráneo*. Ediciones Clásicas.

PARISE, N., 2003., *El origen de la Moneda*. Ed. Bellaterra

POTTER, T.W., 1985, *Storia del paesaggio nell'Etruria meridionale*. Roma.

PUGLIESE, G., (ed.) 1985, *Magna grecia: Il Mediterraneo, le metropoleis e la fondazione delle colonie*. Milan: Electra Editrice.

PY,M., 1990., *Culture, Economie et Societé protohistoriques dans la Région Nimoise*. Ecole Française de Rome.

ROWLANDS,M. LARSEN, M.T., KRISTIANSEN,K., (eds.), 1987, *Center and Periphery in the Ancient World*. Cambridge University Press.

SANDERSON, S.K., 1995, *Civilisations and World Systems. Studying World-Historical Change*. AltaMira Press.

SMITH,T.R., (1987), *Mycenaean Trade and Interaction in the West central Mediterranean, 1600-1000 BC*. BAR Int. Series, N. 371. Oxford.

TANDA,G. 1999, *Archeologia dell Isole del mediterraneo occidentale* Università di Sassari

WEBSTER,G, 1996., *a Prehistory of Sardinia* Sheffield Academic Press

WELLS,P.S. 1984, *Farms, Villages and Cities. Commerce and Urban Origins in Late Prehistoric Europe*. Cornell University Press.

WELLS,P.S., 2001, *Beyond Celts, Germans, and Scythians: Archaeology and Identity in Iron Age Europe* Duckworth.